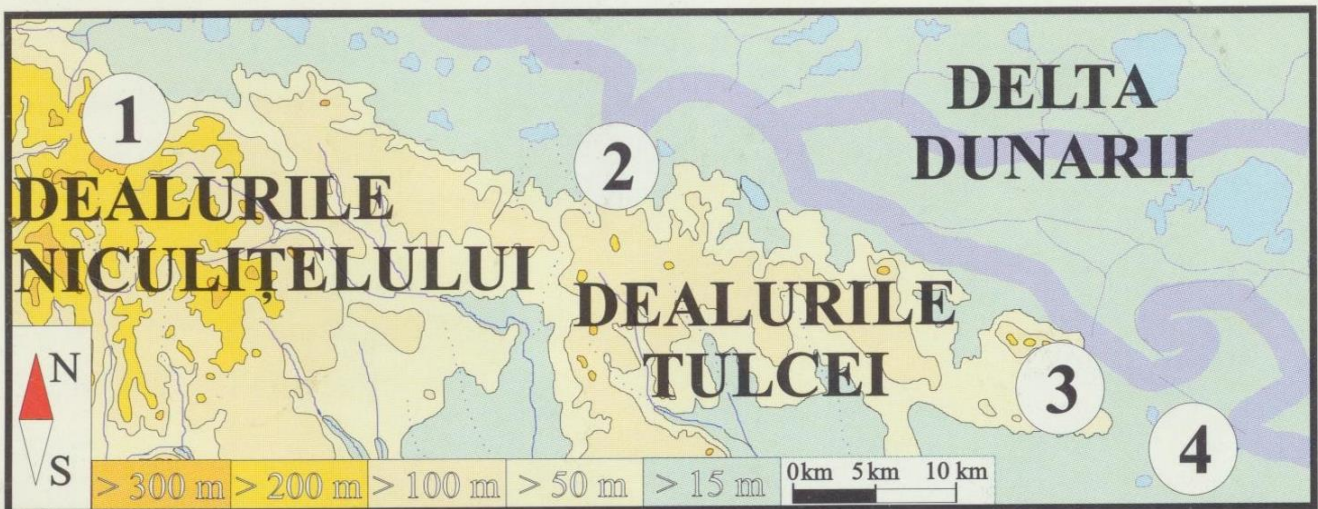

1998

GHID PENTRU CUNOAȘTEREA REPTILELOR DIN DOBROGEA DE NORD

PETARDA

NR. 1

Probleme de Ecologie Teoretică și Aplicată în România - Direcții Actuale

EDITURA AVES

INTRODUCERE

În acest GHID sunt prezentate specii de reptile care trăiesc în nordul și nord-estul Dobrogei, regiuni ale unui vechi promontoriu continental. Zonele investigate de membrii ECOS sunt învecinate cu următoarele localități (pentru a evita repetarea numelui localităților, în continuare vom folosi numărul corespunzător localității):

① : Niculițel ② : Tulcea ③ : Mahmudia ④ : Murighiol

Dacă nu avem informații certe, dar presupunem că o specie există în zona unei localități, după număr se află un semn de întrebare.

CARACTERIZAREA ZONEI

Nordul și nord-estul Dobrogei este o regiune deluroasă. Dealurile Niculițelului sunt formate din roci eruptive, pe Dealurile Tulcei găsim în special roci sedimentare (calcar), iar depresiunea de la Murighiol e acoperită cu un strat gros de loess (praf foarte fin, adus de vânturi). Numai în zona Niculițelului există câteva cursuri permanente de apă.

Nordul Dobrogei are o climă continental temperată (de tip stepic): caldă (temperatura medie este de 10,5°C) și uscată (precipitații puține, de cca. 400 mm pe an). Domină vânturile de nord, mai frecvente iarna. Cea mai puternică radiație solară din țară este înregistrată în Dobrogea.

Păduri compacte de stejar pufos, stejar brumăriu și cărpiniță sunt pe Dealurile Niculițelului și în partea vestică a Dealurilor Tulcei (în partea estică apar doar insular, de exemplu la Dealul Beștepe). Restul pădurilor din zonă sunt plantații (de salcâm, frasin, plop etc.).

Pe coastele dealurilor apar plante tipice de stepă, cum sunt colilia, păiușul, bārboasa, pelinița de stepa, etc. Pe sărăturile de la Murighiol găsim plante adaptate la concentrații ridicate de sare (de ex. brânca).

Clima caldă și uscată, numărul mare de zile cu soare, mediile de viață variate (păduri, tufărișuri și pajiști naturale) fac posibil ca în nordul și nord-estul Dobrogei să trăiască cel puțin 12 specii de reptile. Aceste animale au rol important în natură: țestoasele dobrogene pasc ierburi, țestoasele de apă, șopârlele și șerpii se hrănesc cu diferite animale, iar multe specii de păsări (barză, șerpar, etc.) și mamifere vânează reptile.

Ocrotind reptilele asigurăm și supraviețuirea celorlalte specii sălbatice!

Broaștele țestoase

Țestoasa dobrogeană (*Testudo graeca*)

Spur-tighed Tortoise

Răspândire:

Eu.: sud-est, sud-vest

Ro.: Dobrogea

Local: ①; ②; ③; ④?

Periclitat. **Ierbivor.**

Lungime: 30 cm

Comun în unele zone.

Monument al Naturii

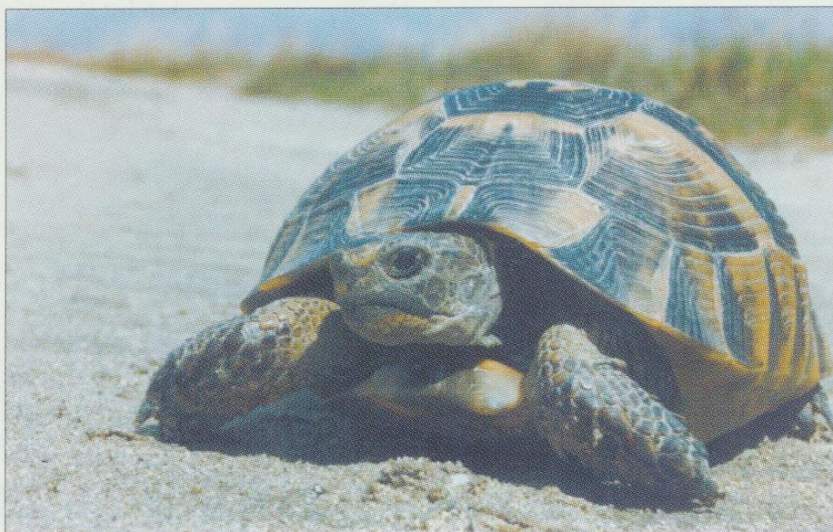

Fig. 1

Țestoasele dobrogene preferă zonele cu tufișuri de la marginea pădurilor, dar le găsim și în interiorul pădurilor sau în stepa deschisă. Împerecherea are loc în mai, după care (în lunile iunie - iulie) femela depune în 2 - 3 cuiburi (săpate în pământ afânat) câte 2 - 10 ouă.

Adulții sunt deseori măcelăriți inutil de oameni iresponsabili.

Țestoasa de apă (*Emys orbicularis*)

European Pond Terrapin

Răspândire:

Eu.: centru, sud și est.

Ro.: în toată țara

Local: ①?; ②; ③?; ④

Vulnerabil. **Carnivor.**

Lungime: 25 cm

Rar, pe malul apelor.

Distrus inutil de pescari

Fig. 2

Cele mai multe țestoase de apă din România trăiesc în Delta, dar în zonele continentale le găsim rar și numai în apropierea apelor. În mai se împerechează. Femela depune 6 - 10 ouă într-un cuib săpat în malul apelor. Puii ies din ouă la sfârșitul lunii august.

Țestoasele de apă se hrănesc cu viermi, raci și melci, broaște și pești.

Șopârle

Șopârlita de frunzar (*Ablepharus kitaibeli*) Snake-eyed Skink

Răspândire:

Eu.: centru și sud-est

Ro.: sudul țării

Local: ③

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 12 cm

Foarte rar.

Cea mai mică șopârlă.

Fig. 3

Șopârlita de frunzar trăiește numai în păduri unde există strat gros de frunze, în care șopârla se poate refugia la nevoie. Are pleoapele sudate (nu clipește) și transparente (ca să poată vedea). Împerecherea are loc în aprilie-mai. Vara femela depune 2 - 4 ouă în frunzar.

Sunt din ce în ce mai rare din cauza distrugerii pădurilor naturale.

Șopârta de iarbă (*Podarcis taurica*)

Balkan Wall Lizard

Răspândire:

Eu.: centru și sud-est.

Ro.: sudul țării

Local: ①; ②; ③; ④

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 22 cm

Comun în Dobrogea.

Specie tipică de stepă

Fig. 4

Cele mai multe șopârle de iarbă din România trăiesc în Dobrogea. Preferă zone deschise, cu iarbă puțină, dar pătrunde și în păduri rare. În mai se împerechează, după care femela depune cca 4 ouă în găuri săpate în sol. Puii ies la începutul lunii septembrie.

Șopârtele de iarbă sunt puse în pericol din cauza suprapășunatului.

Șopârle

Gușterul (*Lacerta viridis*)

Green Lizard

Răspândire:

Eu.: centru, vest, sud, est

Ro.: toată țara

Local: ①; ②; ③

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 40 cm

Relativ rar.

Șopârlă de talie mare.

Fig. 5

Gușterul trăiește în special în tufărișuri (preferă marginile pădurilor). Masculul are gușa albastră (astfel poate fi ușor recunoscut). Consumă insecte. La scurt timp după împerecherea din luna mai femela depune (în găuri săpate de ea) chiar și 20 de ouă. Puii ies după cca două luni.

Distrugerea mediilor naturale duc la dispariția treptată a gușterului.

Gușterul dobrogean (*Lacerta trilineata*)

Balkan Green Lizard

Răspândire:

Eu.: sud-estul Europei

Ro.: Dobrogea

Local: ②; ③; ④

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 60 cm

Localizat, foarte rar.

Cea mai mare șopârlă din țară.

Fig. 6

Trăiește în zone uscate, însorite, cu tufe dese (în general la marginea pădurilor, baza dealurilor). Se hrănește cu insecte. Femelele și puii au trei dungi longitudinale pe spate. La sfârșitul lui iunie femela depune (în gropi săpate de ea) câte 15 ouă. Puii ies din ouă în luna august.

Distrugerea mediilor de viață pun în pericol existența acestei șopârle.

Șerpi

Șarpele de casă (*Natrix natrix*)

Grass Snake

Răspândire:

Eu.: toată Europa

Ro.: toată țara

Local: ①;②;③;④

Vulnerabil. Carnivor.

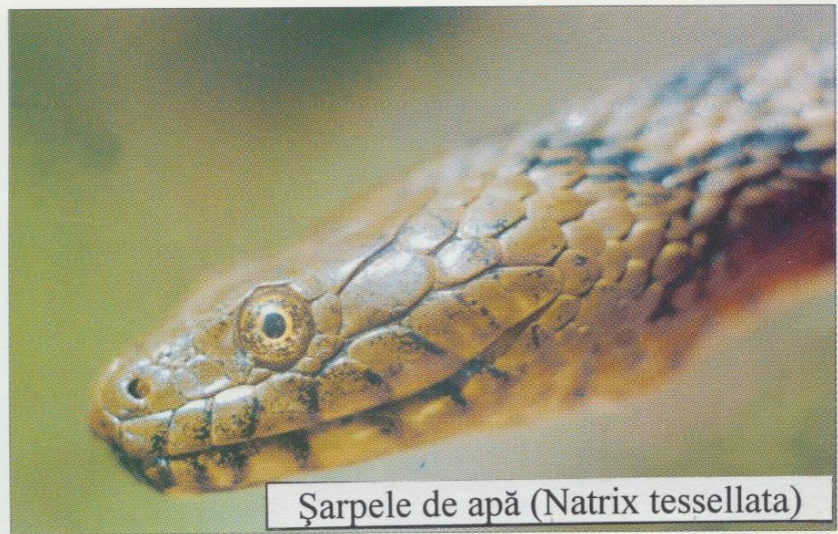
Lungime: 150 cm

Relativ comun.

Șarpele cel mai des întâlnit în regiune.

Șarpele de casă trăiește în zone umede, cu vegetație deasă. Poate fi ușor recunoscut după cele două pete gălbui de pe cap. Se hrănește în special cu broaște și șoareci. Pentru împerechere se pot strânge într-un loc zeci de exemplare. Femela depune cca 30 de ouă în luna iulie.

Șarpele de casă nu este veninos și nu atacă omul!

Șarpele de apă (*Natrix tessellata*)

Fig. 7

Șarpele de apă (*Natrix tessellata*)

Dice Snake

Răspândire:

Eu.: sud-estul Europei

Ro.: Banat, Dobrogea

Local: ②;③;④

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 100 cm

Localizat, relativ rar.

Adaptat vieții acvatice.

Cei mai mulți șerpi de apă din România există în complexul lagunar Razim-Sinoe. Această reptilă trăiește în apropierea apelor unde malul este pietros. Se hrănește cu pești mici (albișioare, porcușori) pe care îi vânează sub apă. Femela depune 25 ouă în locuri umede și calde.

Șarpele de apă este neveninos și nu atacă omul!

Șarpele de casă (*Natrix natrix*)

Fig. 8

Șerpi

Șarpele de alun (*Coronella austriaca*)

Smooth Snake

Răspândire:

Aproape toată Europa

Ro.: toată țara

Local: ①

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 70 cm

Relativ rar.

Șarpe tipic de pădure.

Fig. 9

Șarpele de alun trăiește în tufărișuri de la marginea pădurilor. Preferă zonele uscate. Se mișcă încet, se hrănește cu șopârle (le sugrumă prin încolăcire). Împerecherea are loc în aprilie, iar femela depune ouăle în august și puii ies imediat din ouă (de parcă ar naște pui vii).

Din cauza distrugerii pădurilor șarpele de alun este din ce în ce mai rar!

Șarpele rău (*Coluber caspius*)

Large Whip Snake

Răspândire:

Eu.: sud-estul Europei

Ro.: Dobrogea, Banat

Local: ①; ②; ③; ④?

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 190 cm

Rar, localizat.

**Cel mai rapid șarpe
din România.**

Fig. 10

Trăiește în zonele uscate, însorite, cu tufe rare, la marginea pădurilor. Are mișcări agere și dacă este în pericol se poate deplasa foarte rapid. Se hrănește în special cu popândăi, mai rar cu șopârle. În mai are loc împerecherea, în iunie femela depune 10 ouă sub pietre, în scorburi.

Șarpele rău este neveninos și se apără de dușmani prin mușcături!

Șerpi

Șarpele lui Esculap (Elaphe longissima) Aesculapian Snake

Răspândire:

Eu.: centru, sud și sud-est

Ro.: toată țara

Local: ①

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 200 cm

Localizat, rar.

Șarpe tipic de pădure.

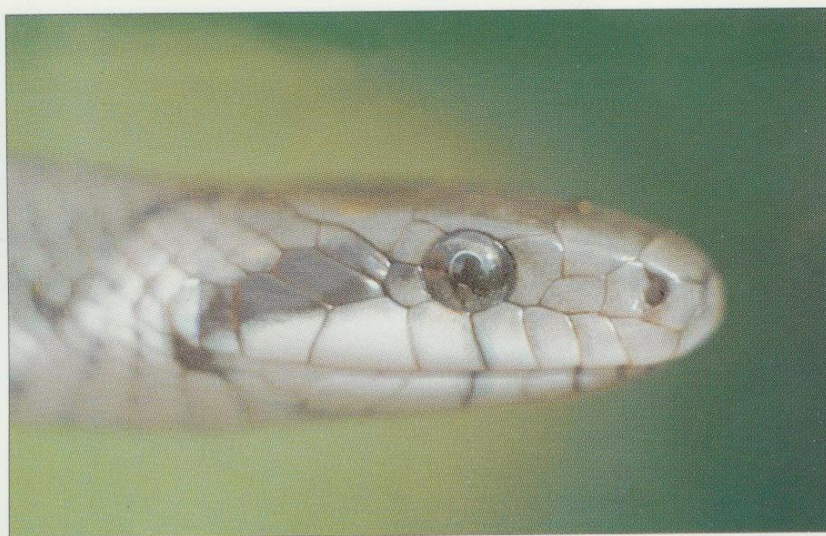

Fig. 11

Șarpele lui Esculap trăiește numai în zonele împădurite. Se cațără ușor pe ramurile copacilor și arbuștilor. Se mișcă încet. Preferă zonele uscate, calde, însorite. Vânează păsările, șopârle, șoareci. Depune 5 - 10 ouă în iunie. Puii ies la începutul lui septembrie. Nu este veninos. **Deseori oameni iresponsabili măcelăresc fără rost acest șarpe blând.**

Vipera cu corn (Vipera ammodytes) Nose-horned Viper

Răspândire:

Eu.: sud-estul Europei

Ro.: Banat, Dobrogea

Local: ①

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 90 cm

Localizat, rar.

Șarpe veninos.

Fig. 12

În Dobrogea trăiește o subspecie diferită de cea din Banat. Vipera cu corn o găsim în zone cu multe ascunzișuri (stâncării, păduri dese). Se mișcă încet. Vânează șoareci, șopârle, insecte și foarte rar păsări. În mai are loc împerecherea. Naște pui vii la sfârșitul lunii august.

Vipera cu corn nu atacă decât dacă este deranjată!

Specii enigmatice din zona nord-dobrogeană

Șopârla de câmp (*Lacerta agilis*)

Sand Lizard

Răspândire:

Eu.: central și est

Ro.: toată țara

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 25 cm

Conform literaturii de specialitate, această specie a fost observată la Dealul Beștepe, în apropiere de Mahmudia.

Probabil că femele de gușter au fost confundate cu șopârle de câmp.

Șopârla de ziduri (*Podarcis muralis*)

Common Wall Lizard

Răspândire:

Eu.: centrul și sudul

Ro.: Carpați, Dobrogea

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 25 cm

Conform literaturii de specialitate, această specie a fost observată la Dealul Beștepe, (în apropiere de Mahmudia) și la Tulcea.

Probabil că exemplare de șopârlă de iarbă au fost confundate cu șopârle de ziduri.

Balaurul (*Elaphe quatorlineata*)

Four-lined Snake

Răspândire:

Eu.: sud și sud-est

Ro.: Dobrogea

Periclitat. Carnivor.

Lungime: 260 cm

Literatura de specialitate citează această specie de la Tulcea.

Probabil că distrugerea mediilor de viață a dus la dispariția acestui șarpe din zonă.

Șarpele de nisip (*Eryx jaculus*)

Sand Boa

Răspândire:

Eu.: sud-estul Europei

Ro.: Dobrogea

Vulnerabil. Carnivor.

Lungime: 80 cm

În 1986 a fost prins la Dealul Beștepe un exemplar (unicul din Dobrogea de Nord). **Specia este nocturnă (ziua stă ascunsă în sol, sub pietre), de aceea este dificil de găsit, dar ar putea să existe în zonă.**

The first volume of PETARDA gives data on the reptile species occurring in four areas of northern and north-eastern Dobrogea. The investigated sites are shown by the map on the front cover.

North-Dobrogea is a hilly region with temperate climate (average temperature: 10.5 C; rainfall: 400 mm/year). The hills are covered by forests (oaks, ash trees, eastern hornbeam, etc.) or by steppe grasses.

There are at least 12 species of reptiles in the investigated area. The Balkan Wall Lizard and the Grass Snake are the most common species of the region. At the edge of the forests live the Spur-tighed Tortoise, Green Lizard (upper parts of the hills) and Balkan Green Lizard (lower parts of the hills). Isolated populations of Snake-eyed Skink occur in some of the forests. The Smooth Snake, Aesculapian Snake and Nose-horned Viper live in the western parts of the region. The Large Whip Snake is relatively common in open areas. The Dice Snake and the European Pond Terrapin occur only near to the shore of the Danube river.

Other four species, cited by various authors (at the beginning of the XXth century), were not found during our investigations. Possible explanations: the Sand Lizard and Common Wall Lizard were mis-determined; habitat destruction caused the disappearance of the Four-lined Snake; we can assume that the Sand Boa is living in this region but it is difficult to find (during the day is hiding in the ground).

At page 11 there are lists of:

- the institutes and organizations that are studying the reptiles;
- the authorities which can take measures to protect the environment;
- the actual Romanian laws focused on protection of the environment;
- the titles of the important herpetological publications from Romania.

The present guide was prepared by the RANA Group ("Reptiles and Amfibians in NAture"), task force of the ECOS Youth Organization. Financial support from the Regional Environmental Center (R.E.C.). More information on RANA's activity you will find in INFO-RANA, our group's monthly publication. Address on the cover of PETARDA:

Institute și organizații care studiază reptilele nord-dobrogene

Institutul de Cercetare și Proiectare Delta Dunării - Tulcea
Institutul de Cercetări Eco-muzeale - Tulcea
Organizația de Tineret ECOS - Tulcea

**Autorități abilitate prin lege pentru aplicarea măsurilor
de protejare a mediului înconjurător**

Agenția de Protecția Mediului - Filiala Tulcea
Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării
Consiliul Județean Tulcea
consiliile locale

**Acte legislative românești care vizează protecția reptilelor
sau a mediilor naturale în care trăiesc aceste specii**

Legea 5/1991 pentru aderarea României la Convenția asupra
zonelor umede de importanță internațională
Legea 13/1993 pentru aderarea României la Convenția asupra
conservării vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa
Legea 58/1994 pentru aderarea României la Convenția privind
diversitatea biologică
Legea 137/1996 a protecției mediului
Legea 26/1996 (Codul Silvic)
Legea 107/1996 (Legea Apelor)

Lista selectivă a publicațiilor științifice referitoare la reptile

Călinescu Raul, 1931: "Contribuțiuni sistematice și
zoogeografice la studiul amfibiilor și reptilelor
din România". Edit. Acad. Romîne, București.
Fuhn Ion, 1961: "Reptilia (Țestoase, șopârle, șerpi)",
Editura Academiei R.P.R., București.
Kirițescu Constantin, 1930: "Cercetări asupra faunei
herpetologice a României". București

Volumul "Ghid pentru cunoașterea reptilelor din Dobrogea de Nord" a fost realizat cu sprijinul financiar al REC (Centrul Regional de Protecție a Mediului pentru Europa Centrală și de Est) din fondul acordat de către PHARE Multy-country Programme for the Environment Programului de finanțare locală a REC.

Membrii comitetului de elaborare a volumului:

Leonov Valeriu: consultant în probleme administrativ-legislative

Lupu Gabriel: design

Szabó László AVES ©: foto din fig. 1, 4, 5.

Török Liliana: tehnoredactare computerizată

Török Zsolt: text și foto din fig. 2, 3, 7, 8, 9, 10, 11, 12

Frank Sudendey: foto din fig. 6

La realizarea volumului am primit ajutor prețios din partea Institutului de Cercetare și Proiectare Delta Dunării - Tulcea Fundației pentru Tineret - Tulcea - Fundația AVES Odorheiu Sec.

Organizația de Tineret ECOS - Tulcea este o asociație legal constituită neguvernamentală, apolitică și non-profit.

Adresa: Str. Isaccei Nr. 24 TULCEA - 8800 România

Tel./Fax: 040 550781

Organizația de Tineret ECOS a fost înființată 1992, cu scopul de a studia și ocroti mediul înconjurător. În cadrul organizației ECOS își desfășoară activitatea Grupul "Amfibieni și Reptile în Natură" al cărui principal obiectiv este protecția speciilor de amfibieni și reptile.

"Ghidul pentru cunoașterea reptilelor din Dobrogea de Nord" a fost multiplicat în 500 exemplare la **Infopress S.A** Odorheiu Sec.

ISSN 1454-2870

Infopress S.A.